

Zondag 23 september 2018

TivoliVredenburg - Hertz - 11.00 uur

Hertz op Zondag

STORIONI TRIO

Bart van de Roer, piano

Wouter Vossen, viool (Laurentius Storioni, Cremona 1794)

Marc Vossen, cello (Giovanni Grancino, Milaan 1700)

Ernest Chausson 1855 - 1899

Pianotrio in g opus 3 (1881)

Pas trop lent - Animé

Vite; Assez lent

Animé

Maurice Ravel 1875 - 1937

Pianotrio in a (1914)

Modéré

Pantoum: Assez vif

Passacaille: Très large

Final: Animé

Joseph Haydn komt de eer toe de grondlegger van het klassieke pianotrio te zijn. Toch deed hij niets anders dan voortborduren op de barokke sonate en trionsonate waarin een of twee solo-instrumenten zich begeleid weten door een basso continuo bestaande uit een akkoordinstrument en een bas. Haydn zette de bezetting om naar klassieke snit en gaf in de loop der tijd de drie instrumenten steeds meer zelfstandigheid. Dankzij deze ingreep kon de bezetting van viool, cello en piano in vele vormen ingezet worden en tot op de dag van vandaag overleven. Het was Maurice Ravel die met zijn in 1914 geschreven Pianotrio de bezetting naar de twintigste eeuw tilde. Al moet gezegd dat hij aan het Pianotrio in g dat Ernest Chausson in 1881 schreef een goed voorbeeld had.

Chausson - Pianotrio in g

Het Pianotrio van Ernest Chausson is een klein wonder van constructie en lyriek. Vooral als we bedenken dat de ten tijde van het Pianotrio, dat ontstond in 1881, slechts 26-

jarige componist aan het begin stond van zijn carrière en eigenlijk in een diep dal zat. Chausson had zich eerder dat jaar, ondersteund door zijn leermeester Jules Massenet, aangemeld voor de belangwekkende Franse Prix de Rome-competitie. Hij had veel moeite met het verplichte compositiewerk, een cantate op een voorgeschreven tekst, die de belezen Chausson bar slecht vond en die hem niet inspireerde. Door Chaussons weerstand wilde de vonk inderdaad niet overspringen en werd hij afgewezen. Gedesillusioneerd nam hij afstand van het Franse conservatorium, al maakte hij zijn studie bij Massenet wel af. Vervolgens ging hij bij César Franck in de leer. Aan het eind van het schooljaar, en na de ervaring met de Prix de Rome, schreef Massenet achter de naam van Chausson: 'Nadat hij niet werd toegelaten tot de Prix de Rome-competitie wilde hij niets meer met het conservatorium te maken hebben. Een zeer intelligente man en een volstrekt onafhankelijke geest.' Die onafhankelijkheid leidde tot een even klein als uniek oeuvre dat bestaat uit een veelgeprezen opera, *Le Roi Arthus*, een relatief bescheiden voorraad liederen, een hand vol koorwerk, wat kamer- en theatermuziek en een voltooide symfonie. Een klein oeuvre van hoge kwaliteit, dat begon met een opmerkelijk Pianotrio in g. Opmerkelijk niet in de zin van vernieuwend, zoals het Trio van Ravel later, maar als volwassen bouwwerk en als synthese van alles wat hij aan lyriek bij Massenet leerde en aan constructie en economische omgang met thema's bij Franck.

Cyclische vorm

Het Trio, dat tussen juli en september 1881 ontstond in Zwitserland, gaat meteen van start met het belangrijkste thematische materiaal dat uit een later regelmatig terugkerende ritmische component en een chromatisch dalend melodisch motief bestaat. Ook het tweede thema van dit eerste deel in sonatevorm speelt in het verdere werk een vooraanstaande rol. Zo komt het in het prachtige derde deel in een veel langzamer tempo terug, terwijl ook het eerste thema van het eerste deel een rol blijft spelen. In het laatste deel keren, ondanks het feit dat Chausson steeds nieuw materiaal introduceert, beide thema's weer terug. Het Pianotrio van Chausson verraadt zo de invloed van Franck en diens hang naar een cyclische vorm waarbij de hoofdthema's van een werk in elk volgend deel al dan niet gevarieerd een rol blijven spelen.

Ondanks de hechte constructie en meeslepende melodie, wilde het met de populariteit van het Trio niet zo vlotten. Tijdens de première op 8 april 1882 in de Société Nationale de Musique, met Chausson zelf achter de piano, bleven de invloedrijke journalisten weg. Prompt raakte het werk enigszins in de vergetelheid, om pas na 1970 zijn verdiende plaats tussen de belangwekkende trio's uit late negentiende eeuw weer op te eisen.

Ravel - Pianotrio in a

De grootste verdienste van Maurice Ravel is misschien wel dat hij zijn mediterrane temperament met klassieke precisie in een dwingende vorm goot. En hoewel Igor Stravinsky Ravel - kind van Zwitserse en Baskische ouders - een 'Zwitserse horlogemaker' noemde, is het juist de 'koele sereniteit' (Busoni) die daaruit voortvloeit die zijn werk zo aantrekkelijk maakt. Dat evenwicht tussen het Baskische temperament en de Zwitserse verfijning is zeer manifest in het laatste werk dat Ravel vóór het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog schreef, het Trio voor piano, viool en cello in a. In de zomer van 1914 zocht hij zijn toevlucht tot zijn strandhuis in St. Jean-de-Luz in Frans Baskenland. Daar schreef de componist het Trio, vooral om de balansproblemen tussen de piano en de strijkers te onderzoeken. Het werd een meesterwerk waarin Ravel Baskische volksmuziek, Maleise versvormen, barokke elementen en klassieke vormprincipes tot een schitterende eenheid smeedde.

Ademstokkende richtingloosheid

In het eerste deel, *Modéré*, gebruikt Ravel het samengestelde metrum 3+2+3 vol hoekige ritmes en uit het lood geslagen accenten dat veel voorkomt in de Baskische volksmuziek. Dit deel refereert aan de klassieke sonatevorm, maar vaker creëert de componist een haast statische structuur die een ademstokkende richtingloosheid oplevert. Let op hoe Ravel regelmatig de piano, die het voornaamste melodische materiaal aandraagt, inkapselt in de viool en de cello die zo'n twee octaven van elkaar verwijderd spelen. Het scherzoachtige tweede deel *Pantoum* is een wonder van constructie. Ravel groepeerde de frases volgens het schema van een Maleise versvorm, de pantun, vaak gebruikt door de Franse dichters Victor Hugo en Charles Baudelaire. Het is een groep kwatrijnen waarin de tweede en de vierde regel van het voorgaande couplet steeds herhaald worden als het eerste en derde van het volgende. In de Passacaglia, het hart van het trio, etaleert Ravel zijn voorkeur voor barokke vormen, wat hij ook zou doen in het eerste werk dat hij na de oorlog schreef, *Le Tombeau de Couperin*. In de Passacaglia wordt een thema van acht maten tien keer gevarieerd in een geraffineerde dubbele boogvorm: een crescendo-diminuendo en een stijging van het laagste register naar de hogere regionen en weer terug. In de opzweepende finale komt het belangrijkste thema uit het eerste deel gevarieerd terug, waardoor de eenheid van het hele werk versterkt wordt. Ravel droeg het Trio, dat in januari 1915 in première ging, op aan zijn contrapunt-docent André Gédalge.

Paul Janssen

Storioni Trio

Repertoire: het in 1995 opgerichte Storioni Trio voert werken uit voor pianotrio, variërend van klassiek tot hedendaags, van Haydn tot Henze. Het trio is een vooraanstaand expert in het triple concerto repertoire (Beethoven, Casella, Juon, Martinu, Moor, Voříšek).

Opdrachten: Het trio heeft opdrachten gegeven aan componisten zoals Kevin Volans, Peter-Jan Wagemans, Nico Muhly en Willem Jeths voor het schrijven van triple concerten die zij zelf in première hebben laten gaan. De repetities van het trio zijn even indringend als hun concerten en dienen beide om verder te gaan 'dan de muziek en het vertellen van het verhaal'.

Recente opnames: het Storioni Trio heeft recent de volledige pianotrio's van Beethoven in Zwitserland en in Nederland uitgevoerd, op zowel authentieke- als moderne instrumenten. De opname van Beethovens Triple Concerto op authentieke instrumenten met het Nederlands Symfonie Orkest (Jan Willem de Vriend) kreeg lovende recensies in internationale media zoals de *Sunday Times*, *Fono Forum* en *Gramophone Magazine*. Dit laatste medium verkoos het tot *Editors Choice* juli 2013 en BBC Radio3 torpedeerde de opname tot cd van de Week.

Eigen festival: het Storioni Trio is artistiek directeur van het jaarlijkse, tiendaagse Storioni Festival in Eindhoven. De achtste editie vond in januari 2015 plaats. Internationale topmusici, aanstormend talent en het Storioni Trio delen elk jaar weer met elkaar het podium. Recente edities hebben gasten verwelkomd zoals Gidon Kremer, Vadim Repin, Jean-Yves Thibaudet, Nelly Miriciou, Natalia Gutman, Mischa Maisky, Sol Gabetta en Jörg Widmann. Daarnaast geeft het Storioni Festival jaarlijks een opdracht voor een nieuwe triple concerto of werk voor pianotrio dat tijdens het festival in première gaat.

Internationale optredens: het Storioni Trio heeft opgetreden in TivoliVredenburg, Wigmore Hall, Carnegie Hall, het Concertgebouw en op festivals als Kuhmo, Mecklenburg Vorpommern Festival, Osnabrück Kammermusiktage en Trio Festival in de Philharmonie Moskou. Verschillende tours leidde het trio naar India, het Midden-Oosten, Australië, Taiwan, Japan en de Verenigde Staten.

Het volgende concert in de serie Hertz op Zondag
Zondag 25 november – Hertz- 11.00 uur

Zefiro Torna & Vocalconsort Berlin

Muziek van Hildegard von Bingen, Machaut, Dunstable, Lassus, Monteverdi, Schütz, Buxtehude, aangevuld met traditionele en eigentijdse Arabische liederen